

VLASTNÉ MENÁ

- Vlastné meno je pomenovanie jedinečnej osoby, zvieráťa alebo neživého predmetu. Vlastné mená slúžia na rozlíšenie jednotlivín v rámci toho istého druhu.

Popri pomenovaniach, ktoré sú iba vlastnými menami, napr. Ján, Bernolák, Bratislava, Vianoce, používajú sa ako vlastné mená aj rozličné všeobecné podstatné mená, napr. kováč – Kováč, vlk – Vlk, slnko – Slnko, alebo aj iné slová, napr. zahraj – Zahraj (meno psa), napred – Napred (názov časopisu), naši – Naši (román), deväťdesiattri – Deväťdesiattri (román), ahoj – Ahoj (pomenovanie druhu salámy alebo aj iného výrobku), nie – Nie (názov článku).

Vlastnými menami bývajú aj viacslovné pomenovania (oficiálne názvy), napr. Čierny princ, Červená čiapočka, Panna Orleánska, Pyrenejský polostrov, Atlantický oceán, Slovenská akadémia vied, Zlievareň farebných kovov (továreň), Hájkova žena, Ako išlo vajce na vandrovku, Okolo Slovenska (cyklistické preteky), Trnavská ulica.

Vlastným menom sa stáva:

1. akékoľvek všeobecné pomenovanie (jednoslovné alebo viacslovné) použité na označenie jedinečného predmetu,

napr. hviezda – Hviezda (kino, kniha a pod.), východoslovenské tlačiarne (tlačiarne na východnom Slovensku) – Východoslovenské tlačiarne (jeden z polygrafických podnikov na východnom Slovensku);

2. všeobecné pomenovanie v spojení s presným určením sídla,

napr. okresný úrad – Okresný úrad v Spišskej Novej Vsi, základná škola – Základná škola v Čičmanoch, obvodný súd – Obvodný súd Bratislava I;

3. všeobecné pomenovanie v spojení s presným určením miesta alebo rozsahu pôsobnosti,

napr. ministerstvo hospodárstva – Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, pozemkový fond – Slovenský pozemkový fond;

4. všeobecné pomenovanie v spojení s dedikačným prívlastkom (určením na počesť nejakej osoby alebo udalosti),

napr. gymnázium – Gymnázium Jána Hollého, spolok – Spolok svätého Vojtecha, memoriál – Memoriál Michala Vičana, tlačiarne – Tlačiarne Slovenského národného povstania, námestie – Námestie republiky.

- Popri ú p l n ý c h podobách vlastných mien existujú pri niektorých vlastných menách aj ich k r a t š i e podoby. Vznikajú najčastejšie vynechávaním istých slov a osamostatnením ostávajúcich slov alebo spojením slov. Osamostatňuje sa:

1. určujúce prídavné meno stojace vo vlastnom mene pred určeným podstatným menom,

napr. Pekná ulica – Pekná, Štúrova ulica – Štúrova, Hviezdoslavovo námestie – Hviezdoslavovo, Rázusovo nábrežie – Rázusovo, Tehelné pole – Tehelné, Zlaté piesky – Zlaté, predaná nevesta – Predaná;

2. spojenie prídavného mena s určeným podstatným menom,

napr. Slovenské národné divadlo (v Bratislave) – Národné divadlo (a ďalej podoba Národné divadlo na Národné ako v bode 1), Veľká francúzska revolúcia – Francúzska revolúcia, Spišská Nová Ves – Nová Ves, Spojené štáty americké – Spojené štáty;

3. určené podstatné meno, ktoré stojí na začiatku celého vlastného mena,

napr. Barbier zo Sevilly – Barbier (Rossiniho Barbier, Paisiellov Barbier), Matica slovenská – Matica;

4. v istých ustálených a nepočítaných prípadoch určené podstatné meno, ktoré je vnútri alebo na konci názvu,

napr. Slovenská akadémia vied – Akadémia, Bratislavský hrad – Hrad, Slovenské pohľady – Pohľady, Slovenské národné povstanie – Povstanie, Bratislavská lýra – Lýra;

5. nezhodný prívlastok v názvoch ulíc v adresách (na zásielkach),

napr. Ulica Schneidera Trnavského 5, Bratislava – Schneidera Trnavského 5, Bratislava; Ulica odbojárov 10, Košice – Odbojárov 10, Košice.

- **Zriedkavejšie vznikajú kratšie podoby iným postupom,**

napr. Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska – Veľká Británie, bývalý názov Zväz sovietskych socialistických republík – Sovietsky zväz.

- **Kratšie podoby majú zvyčajne neoficiálny, hovorový charakter,**

napr. Slovenské národné divadlo – Národné divadlo, Národné. Zriedkavejšie majú slávnostný ráz, napr. Bratislavský hrad – Hrad, Slovenské národné povstanie – Povstanie.

Môžu sa používať vtedy, keď z predchádzajúceho kontextu alebo zo situácie je zrejmé, ktoré úplné viacslovné vlastné mená nahrádzajú.

- Vo väčšine prípadov namiesto viacslovných názvov nepoužívame kratšie podoby (ktoré sa takisto chápu ako vlastné mená a podľa toho sa píše s veľkými začiatočnými písmenami), ale druhové pomenovanie, ktoré je súčasťou takýchto viacslovných názvov. **Takéto druhové pomenovania sa píše s malým začiatočným písmenom,**

napr. Slovenské národné múzeum – múzeum, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky – ministerstvo, prípadne druhové pomenovanie s bližším určením, napr. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky – ministerstvo kultúry.

- **Pri niektorých jednoslovných vlastných menách jestvujú aj dvojslovné názvy (s prídavným menom odvodeným od jednoslovného názvu),**

napr. Atlantik – Atlantický oceán, Jadran – Jadranské more, Bajkal – Bajkalské jazero, Balchaš – Balchašské jazero, Balt – Baltské more, Baltská úžina, Dardanely – Dardanelský prieliv, Tanganika – Tanganické jazero. Dvojslovné pomenovania mávajú spravidla oficiálny ráz.

- **Početné vlastné mená sú také známe, že sa zaobídu bez druhového označenia (uvedenia všeobecného podstatného mena), ktorým sa označuje druhová príslušnosť,**

napr. Dunaj, Vltava (rieky), Kriváň, Rysy (vrchy), Bajkal (jazero), Pacifik, Atlantik (oceány), Pyreneje, Apeniny (horstvá), Veľká Morava (štát), Bratislava, Košice (mestá), Orava, Zemplín (kraje).

- **Súčasťou niektorých vlastných mien bývajú druhové pomenovania, ktoré ukazujú, čo sa vlastným menom označuje,**

napr. Krabia hmlovina, Medvedí ostrov, Mamutí polostrov, Veľkomoravská ríša, Francúzska republika, Hornádska kotlina, Slovenská akadémia vied, Slovenské národné divadlo, Jazykovedný časopis, Deň vzniku Slovenskej republiky, Preteky mieru.

- V istých situáciách je pri niektorých vlastných menách potrebné osobitne uvádzať aj druhové pomenovanie, a to najmä vtedy, **ak druhové pomenovanie bližšie vymedzuje označený predmet alebo ak sa to isté pomenovanie používa na označenie rozličných jedinečných skutočností. Druhové pomenovanie sa kladie pred vlastné meno a píše sa s malým začiatočným písmenom,**

napr. hotel Devín, interhotel Slovan, kino Hornád, časopis Orava.

- **Druhové pomenovanie je často potrebné použiť aj vtedy, ak vlastné meno svojim pôvodom predstavuje všeobecné podstatné meno a samo neukazuje, čo sa ním označuje,**

napr. Práca – denník Práca, Obzor – vydavateľstvo Obzor, kino Obzor, časopis Obzor.

- **Druhové pomenovanie sa často používa pri vlastnom mene aj vtedy, ak vlastným menom je predložkový výraz (predložková väzba),**

napr. Na paši – ulica Na paši, Na vyhládke – chodník Na vyhládke, Okolo Slovenska – preteky Okolo Slovenska, U červeného raka – lekárň U červeného raka, Pri obuvníckej bašte – vináreň Pri obuvníckej bašte, Za rampami – divadlo Za rampami. Druhové pomenovanie býva aj pri názvoch, ktorými sú neohybné slová, napr. Vpred – časopis Vpred, Napred – časopis Napred, spolok Napred. Rozvinuté druhové určenie sa môže klásť aj za vlastné meno a oddeľuje sa čiarkou, napr. vydavateľstvo SAV Veda – Veda, vydavateľstvo SAV; akciová spoločnosť Slovakoturist – Slovakoturist, akciová spoločnosť.

- **Ak sa spojenie vlastného mena s druhovým označením stáva novým vlastným menom, ktoré už patrí do iného druhu vlastných mien, píše sa s veľkým začiatočným písmenom aj toto druhové určenie,**

napr. kráľ Svätopluk (vlastné meno Svätopluk s druhovým pomenovaním kráľ) – Kráľ Svätopluk (názov literárneho diela), otec Goriot (osobné meno Goriot v spojení s druhovým označením otec) – Otec Goriot (názov literárneho diela), krížnik Potemkin (názvom krížnika je osobné meno Potemkin, slovo krížnik je druhové označenie) – Krížnik Potemkin (celé spojenie nie je už označením dopravného prostriedku, ale názvom umeleckého diela). Takéto vlastné mená dostávajú podľa svojej povahy nové druhové označenie, napr. Kráľ Svätopluk – román Kráľ Svätopluk, Otec Goriot – román Otec Goriot, Krížnik Potemkin – film Krížnik Potemkin, Kráľ Lear – divadelná hra Kráľ Lear.

ZÁSADY PÍSANIA VEĽKÝCH PÍSMEN VO VLASTNÝCH MENÁCH

- **Jednoslovné vlastné mená sa píše s veľkým začiatočným písmenom,**

napr. Ján, Rastislav, Mária, Benka, Jesenský, Vansová, Dunaj, Spiš, Bratislava, Madrid, Mladosť, Demokrati.

Vo viacslovných vlastných menách sa veľké písmená píše podľa týchto zásad:

1. Vo viacslovnom pomenovaní, ktoré sa stáva vlastným menom len ako celok, píšeme s veľkým písmenom iba prvé slovo,

napr. Červená čiapočka, Nový rok, Matica slovenská, Slovenská republika, Výskumný ústav zväračský.

2. Vlastné meno, ktoré je súčasťou viacslovného vlastného mena, ponecháva si veľké písmeno na ktoromkoľvek mieste názvu,

napr. Amerika – Južná Amerika, Karpaty – Malé Karpaty, Tatry – Vysoké Tatry, Červený kríž – Slovenský Červený kríž, Univerzita Komenského – Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Poľská republika – Ministerstvo zahraničných vecí Poľskej republiky, Spojené národy – Charta Spojených národov, Organizácia Spojených národov.

3. V názvoch miest a obcí píšeme s veľkými začiatočnými písmenami všetky plnovýznamové slová,

napr. Spišská Nová Ves, Nové Mesto nad Váhom, Dedina Mládeže. Takto sa píše aj názvy častí miest a obcí ako administratívnych jednotiek (pôvodne zvyčajne názvy samostatných obcí), napr. Staré Mesto, Karlova Ves, Devínska Nová Ves (v Bratislave), Bardejovské Kúpele, Dlhá Lúka (v Bardejove).

- **Ak názov obce obsahuje zemepisný názov iného druhu, píše sa takýto zemepisný názov rovnako ako akýkoľvek iný zemepisný názov (ponecháva si svoju pravopisnú podobu),**

napr. Závala pod Čiernym vrchom (v názve Čierny vrch ako pomenovaní vrchu, ktorý je súčasťou názvu obce, píše sa veľké písmeno iba na jeho začiatku).

- **V rozličných obrazných názvoch, ktoré nie sú oficiálnymi názvami miest a obcí, píše sa veľké písmeno iba na ich začiatku,**

napr. Večné mesto (Rím), Mesto svätých, Mesto vetrov (preklad názvu Baku), Mestečko mládeže, Detské mestečko. Takto sa píše aj názvy táborov, napr. Tábor priateľstva.

4. S veľkým začiatočným písmenom píšeme všetky plnovýznamové slová aj v názvoch štátov, krajín, hradov a zámkov, v ktorých podstatné meno neoznačuje štát, krajinu, hrad alebo zámok, ale v týchto názvoch sú iné označenia, ktoré stratili pôvodný význam a s iným slovom vytvárajú viacslovné vlastné meno na pomenovanie jedinečného geografického objektu – štátu, krajiny, hradu alebo zámku,

napr. Pobrežie Slonoviny (názov štátu), Čierna Hora (názov štátu), Krásna Hôrka (názov hradu), Červený Kameň (názov hradu).

5. V cudzích názvoch píšeme podľa zaužívaného pôvodného pravopisu všetky plnovýznamové slová s veľkými začiatočnými písmenami (zachováme pôvodné písanie), aj keď nejde o názvy miest a obcí, napr. Alfa Centauri, Alfa Proxima, Gran Chaco, Góry Sowie, Rio Grande, East River, Baker Street, Victoria Station, Studia Academica Slovaca, Slavica Slovaca, Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae, Rocznik Slawistyczny, Dziennik Polski, New York Herald Tribune, Los Angeles Times, Süddeutsche Zeitung, Berliner Zeitung am Abend, Élet és Tudomány, Musica Aeterna, Societas Linguistica Europaea.

- **V cudzích pomenovaniach, ktoré uvádzame v pôvodnej podobe (ako lexikálne citáty), zachováme písanie veľkých písmen, aj keď z hľadiska nášho chápania (chápania v slovenčine) nejde o vlastné mená,**

napr. Homo sapiens fossilis, Pithecanthropus erectus, Sinanthropus pekinensis, Homo neanderthalensis (ale pitekanthrop, neandertálec ako zdomácnené podoby alebo

v slovenčine utvorené podoby sa píše s malým začiatočným písmenom).

6. Vo zdvojených vlastných menách literárnych diel (pozostávajúcich z dvoch častí) sa píše s veľkým písmenom každá časť,

napr. Kocúrkovo alebo Len aby sme v hanbe nezostali, Spor o kultúru alebo Dvojaký výklad sveta, Všeobecné dejiny čiže Život Rousseaua. Veľké písmená sa nepíšu, ak časť po spájacom výraze nie je samostatná, napr. Nárečie slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí.

- Uplatňovanie viacerých pravopisných princípov pri písaní veľkých písmen vedie niekedy k pravopisnému rozlišovaniu rovnako znejúcich vlastných mien, ktoré predstavujú rozličné druhy vlastných mien,

napr. Pobrežie slonoviny (pobrežie) – Pobrežie Slonoviny (štát), Čierna hora (vrch) – Čierna Hora (štát), Čierna voda (potok) – Čierna Voda (obec), Štrbské pleso (jazero) – Štrbské Pleso (administratívna časť obce), Dobšinská ľadová jaskyňa (jaskyňa) – Dobšinská Ľadová Jaskyňa (administratívna časť obce), Biely potok (potok) – Biely Potok (administratívna časť obce), Červený kameň (vrch) – Červený Kameň (hrad), Krásna hôrka (vrch) – Krásna hôrka (hrad).

✦ PÍSANIE JEDNOTLIVÝCH DRUHOV VLASTNÝCH MIEN

Mená ľudí a živých bytostí

- Rodné (krstné) mená, priezviská, jednomenné pomenovania osôb, rodové mená, miestne predikáty (prídomky), pseudonymy (krycie mená), mená po otcovi (otčestvá), prezývky, pomenovania osôb v literárnych dielach, obrazné pomenovania osôb:

napr. Dušan, Igor, Michal, Mária, Eva, Zuzana, Pribina, Bernolák, Štúr, Balzac, Vansová, Medvecká, Lilgeová, Aristoteles, Marcus Tullius Cicero, Gaius Iulius Caesar, Pongráč z Mikuláša, Vavrinec Benedikt z Nedožier (Nedožerský), Leonardo da Vinci, Charles de Gaulle, Ludwig van Beethoven, Vincent van Gogh, Valéry Giscard d'Estaing, Ján Smrek, Piotr Iljič Čajkovskij, Anton Pavlovič Čechov, Nadežda Pavlovna Jegorovová, Hrdzáň, Papuľa, Neznámy, Básnik (v literárnom diele), Neznámy vojak (hrob Neznámeho vojaka), Majster Pavol z Levoče, Majster bytčianskeho oltára, Otec vlasti, Matka Terézia, Antihamlet, Lžidimitrij, Pseudomaurikios.

- Prívlastky pri rodných menách panovníkov alebo iných historických osobností a postáv (skutočných alebo vymyslených) sa pokladajú za vlastné mená a píše sa s veľkým začiatočným písmenom (obdoba priezvisk),

napr. Mojmir Prvý (I.), Jozef Druhý (II.), Peter Veľký, Ivan Hrozný, Viliam Oranžský, Kliment Bulharský, Mária Katolícka, Lamme Strašný, Ladislav Pohrobok, Konštantín Filozof, Julián Apostata, Henrich Moreplavec, Richard Levie srdce.

- S veľkým začiatočným písmenom sa píše aj spojenia pôvodne všeobecných podstatných mien so zhodným prívlastkom stojacim za podstatným menom, ktorými sa pomenúvajú osoby,

napr. Panna Orleánska, Anonym Perzský (obdoba spojení rodných mien a priezvisk).

- V obrazných pomenovaniach osôb so spojením prídavného mena s podstatným menom (prídavné meno je pred určeným podstatným menom) sa veľké písmeno píše iba na začiatku celého pomenovania,

napr. Svätý otec (pápež), Orlie pierko, Sokolie oko, Bleskový nôž (indiánske mená), Broskyňový kvet, Lotosový kvet (čínske mená). Tieto mená sa nechápu ako obdoba spojenia rodného mena a priezviska, ide o pomenovania osôb jedným menom.

- S veľkým začiatočným písmenom píšeme tvary množného čísla vlastných mien osôb na -ovci použité na označenie rodiny,

napr. Svoreň – Svoreňovci, Jankovič – Jankovičovci, Lilge – Lilgeovci, Jesenský – Jesenskovci, Mojmir – Mojmirovci, Pavlov – Pavlovovci, Přemysl – Přemyslovci, Piast – Piastovci, Bourbon – Bourbonovci, Flávius – Fláviovci.

- S veľkým začiatočným písmenom píšeme aj tvary množného čísla na -ovia použité na označenie osôb s rovnakým menom,

napr. Svoreň – Svoreňovia (ľudia s menom Svoreň), Klimko – Klimkovia, Škultéty – Škultétyovia, ako aj mená na -ovia použité v štylisticky podfarbenom prenesenom význame, napr. Shakespeareovia sa rodia len zriedkavo (ľudia ako Shakespeare), Ikarovia (ľudia ako Ikar).

!!!P o z n á m k a:

1. Zovšeobecnené podstatné mená, ktoré vznikli z rodných mien a priezvisk alebo spojení takýchto mien s titulom, píšeme s malým začiatočným písmenom,

napr. judáš (zradca), lazár (ťažko chorý človek, úbožiak), mecenáš (dobrodinec), donchuan (záletník, sukničkář), donkichot (človek ženúci sa za fantastickými dobrodružstvami, naivný rojko), kubo (hlupák), kalvín (stúpenec náboženského reformátora Jána Kalvína), kvisling (zradca národa), lynč (bezpráve usmrcovanie zvyčajne poštvaným davom), bojkot (odmietanie, obchádzanie, úmyselné zaznávanie), sendvič (obložený chlebiček), havelok (mužský plášť s dlhým golierom bez rukávov), axel, rittberger, salchov (skoky v krasokorčuľovaní).

2. Mená prívržencov alebo príslušníkov nejakého hnutia odvodené od vlastných mien pôvodcov, vodcov alebo sídla, mená zamestnancov podniku, príslušníkov politických, masových, cirkevných, športových a iných organizácií a spolkov, náboženských vyznaní a pod. nie sú vlastnými menami a píše sa s malými začiatočnými písmenami,

napr. štúrovec, kantovec, hegelovec, darvinista, hurbanista (hurbanovský povstalec), slovanista (príslušník alebo prívrženec telovýchovnej jednoty Slovan), matičiar (člen Matice slovenskej), lúčničiar (člen umeleckého folklórneho súboru Lúčnica), slovnaftár (zamestnanec Slovnaftu), odborár, skaut, pionier, mníchovan, sokol, hlasista (stúpenec Hlasu), radošinci (členovia Radošinského naivného davdla), warchalomci (členovia orchestra vedeného B. Warchalom), klimešovci (členovia pracovného kolektívu vedeného Klimešom), jánošíkovci (členovia bojového oddielu Jánošík), katolík, rímskokatolík, gréckokatolík, starokatolík, evanjelik, luterán, husita, mohamedán, moslim, budhista, dominikán, františkán, benediktín, klariska, uršulínka.

- Národné a kmeňové mená a mená príslušníkov iných etnických skupín, obyvateľské mená utvorené od vlastných mien:

napr. Slovák, Neslovák, Francúz, Škót, Srb, Lužický Srb, Angličan, Bulhar, Protobulhar, Maďar, Nemaďar, Nemec, Ultranemec, Ukrajinec, Poloukrajinec, Rakúšan, Exrakúšan, Čičan, Japonec, Arab, Kurd, Kelt, Trák, Etrusk, Žid, Hind, Vandal, Ilýr, Róm, Goral, Valach, Slovan, Praslovan, Západoslovan, Západoslovák, Východoslovák, Európan, Stredoeurópan, Američan, Juhoameričan, Austrálčan, Praustrálčan, Škandinávec,

Moravan, Šarišan, Zemplínčan, Sicíľčan, Bratislavčan, Nitrán, Topoľčanec, Parížan, Exparížan, Newyorčan, Marťan, Mesiačan (domnelý, fiktívny obyvateľ Marsu, Mesiaca; kozmonaut na Mesiaci).

!!!P o z n á m k a:

1. Všeobecné podstatné mená, ktoré vznikli z vlastných mien príslušníkov národov, kmeňov a iných etnických skupín alebo z obyvateľských mien, píšeme s malým začiatočným písmenom, napr. hotentót (nechápaný človek, veľmi hlúpy, obmedzený človek), cigáň (klamár), hind (vyznávač hindského náboženstva), žid (príslušník židovského náboženstva, vyznávač židovskej viery), flám (zábava, lumpovačka), martinčan, mladočech, staroslovák (prívrženci politických strán alebo hnutí), vandal (ničiteľ), škót (skúpy človek, skupáň), valach (pastier oviec), nitrán (druh salámy).

2. Zložené slová, v ktorých sa pomenovania príslušníkov národov a obyvateľské mená spájajú so slovami tiež, hurá, hej, kvázi a pod., majú štylisticky podfarbený (ironický) význam a píšeme sa s malým začiatočným písmenom, napr. tiežslovák, tiežbratislavčan, huránemec, hejslovák, kváziľrancúz.

3. S malým začiatočným písmenom sa píšeme pomenovania utvorené od národných a kmeňových mien alebo obyvateľských mien na označenie stúpcov, prívržencov,

napr. pansláv, pangermán, pročiňan, profrancúz, proameričan, slavianočil, maďarofil, maďarofób.

4. S malým začiatočným písmenom sa píšeme aj pomenovania druhov alebo plemien zvierat, ktoré majú pôvod v národných a kmeňových menách alebo obyvateľských menách, napr. hucul (druh koňa), španiel (druh psa), vlaška (sliepka), novozélandčan, angorčan, sibírčan, kráľovský normandčan (plemená kráľikov).

- Mená zosobňujúce (personifikujúce) niektoré zjavy, najmä mená alegorických a rozprávkových bytostí:

napr. Zlatovláska, Lomidrevo, Miesiželezo, Valibuk, Snehulienka, Šípková Ruženka, Červená čiapočka, Orlie pierko, Popoluška, Popolvár, Mikuláš, Gašparko, Pravda, Láska, Smrť.

- Mená bohov, božstiev, rozličných biblických bytostí a pod. a v náboženských textoch na znak úcty každé pomenovanie zastupujúce meno boha v kresťanskom chápaní, Ježiša Krista a Panny Márie:

napr. Ra, Oziris, Quetzal, Alah, Perún, Vesna, Morena, Zeus, Diana, Merkúr, Vulkán, Boh, Hospodin, Otec, Nebeský Otec, Stvoriteľ, Ježiš, Kristus, Boží Syn (Syn Boží), Spasiteľ, Vykupiteľ, Baránok, Pán, Svätý Duch (Duch Svätý), Božia Matka (Matka Božia), Panna Mária, Sedembolestná matka (Matka sedembolestná), Bohorodička, Madona, Antikrist, Lucifer, Belzebub.

!!!P o z n á m k a:

1. V pravopise rozlišujeme vlastné mená zosobnených zjavov, mytologických a biblických bytostí a všeobecné podstatné mená, ktorými sa pomenúvajú osoby s istými vlastnosťami,

napr. Zlatovláska – zlatovláska (dievča alebo žena s vlasmi zlatej farby), Miesiželezo – miesiželezo (silák, mocný človek), Valibuk – valibuk (silák), Lomidrevo – lomidrevo (silák), Gašparko – gašparko (komická postava, smiešna figúrka), Lucifer – lucifer (zlý človek), Belzebub – belzebub (zlý človek), Mesiáš – mesiáš (spasiteľ), Madona – madona (cnostná žena), Popoluška – popoluška (skromné dievča alebo žena), Popolvár – popolvár (skromný a odstrkovaný človek alebo lenivý a

pasívny človek), Venuša – venuša (krásna, zvodná žena). Takéto pomenovania sa môžu stať aj označeniami vecí, ktoré ako všeobecné podstatné mená sa takisto píšeme s malými začiatočnými písmenami, napr. vulkán (ničivá sila), madona (obraz alebo socha Panny Márie).

2. Slovo boh ako pomenovanie nadprirodzenej bytosti píšeme s malým začiatočným písmenom. Všeobecné podstatné meno boh sa používa aj ako meno boha v kresťanskom chápaní a v takom prípade sa píše s veľkým začiatočným písmenom: Boh. Slovo pánboh píšeme s malým začiatočným písmenom. V náboženských textoch sa používa podoba Pán Boh, podobne sa tu používajú podoby Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch Svätý.

3. Prídavné meno utvorené od vlastného mena Boh sa píše s veľkým začiatočným písmenom, teda Boží, napr. Boží súd, Božia milosť, Božie milosrdenstvo. Rovnako sa slovo Boží píše s veľkým začiatočným písmenom vo viacslovných vlastných menách typu Božia Matka, Boží Syn. V rozličných ustálených spojeniach a obrazných pomenovaniach sa píše slovo boží s malým začiatočným písmenom, napr. palina božie drevko, božia príroda, každý boží deň, boží dar (chlieb), vyjsť na svetlo božie.

4. Rozličné pomenovania bytostí, ktoré podľa starších predstáv naplňajú celú prírodu, píšeme ako všeobecné podstatné mená s malým začiatočným písmenom, napr. škriatok, troll (škriatok v severskom germánskom bájosloví), vodník, zmok, víla, rusalka. Rovnako s malým začiatočným písmenom píšeme aj podobné pomenovania bytostí z náboženskej oblasti,

napr. anjel, archanjel, čert, diabol, satan. S veľkým písmenom sa môžu takéto slová písať iba vtedy, ak sa využívajú ako pomenovania postáv v literárnych a iných umeleckých dielach, ako názvy diel a podobne, napr. Rusalka, Satan, prípadne sa využívajú aj ako vlastné mená iného druhu, napr. pomenovanie Satan ako názov vrchu a pod., názov Rusalka ako pomenovanie druhu výrobku atď.

- Mená zvierat:

napr. Sivko, Belko, Pozor, Dunčo, Rexo, Murko, Cézár, Micka, Rysuľa, Jumbo, Víchor.

!!!P o z n á m k a:

- Slová sivko, belko píšeme s malým začiatočným písmenom, ak ide o akéhokoľvek koňa so sivou alebo bielou farbou.

- Prídavné mená utvorené od vlastných mien ľudí a živých bytostí (antropónym) sa píšeme s veľkým alebo malým začiatočným písmenom:

S veľkým začiatočným písmenom sa píšeme prívlastňovacie prídavné mená utvorené od vlastných mien príponami -ov a -in,

napr. Peter – Petrov, Eva – Evin, Svätopluk – Svätoplukov, Jánošík – Jánošíkov, Gončarov – Gončarovov, Timrava – Timravín, Zguriška – Zguriškin, Angličan – Angličanov (Angličanova chladnokrvnosť), Lomidrevo – Lomidrevov, Zlatovláska – Zlatovláskin, Jupiter – Jupiterov, Alah – Alahov, Jehova – Jehovov, Kristus – Kristov, Venuša – Venušin, Madona – Madonin, Dunčo – Dunčov, Jumbo – Jumbov, Rysuľa – Rysulin, Micka – Mickin.

- S malým začiatočným písmenom sa píšeme prídavné mená odvodené od vlastných mien osôb alebo zvierat príponami -ovský, -ský alebo variantom -ký,

napr. Štefan – štefanský, Mikuláš – mikulášsky, Anna – anenský, Štúr – štúrovský, Verdi – verdiovský, Španiel – španielsky, Rus – ruský, Turek – turecký, Jupiter – jupiterový, Júnóna – junónsky, Dunčo – dunčovský.

Názvy objektov vo vesmíre a názvy útvarov na ich povrchu

- Názvy kozmických objektov a názvy útvarov na povrchu mimozemských objektov (kozmonymá):

názvy hviezd a zoskupení hviezd,

napr. Slnko, Algol, Diadém, Sírirus, Hyády, Jasličky, Plejády, Tychova hviezda, Barnardova šípka, Karolovo srdce, Gouldov pás hviezd, Keplerova supernova, Proxima Centauri, Krabia hmlovina, Galaxia (Mliečna cesta), Arpove galaxie, Coma, Pegasus, Miestna superkopa galaxií (Miestna supergalaxia), Miestna skupina galaxií, Miestny mrak galaxií, Seyfertov sextet, Voroncov-Veľaminov kvintet;

- názvy súhvezdí,

napr. Andromeda, Baran, Drak, Južná koruna, Južná ryba, Malý voz, Malý lev, Vodný had;

- názvy planét,

napr. Jupiter, Mars, Urán, Venuša, Zem;

- názvy mesiacov,

napr. Jánus, Európa, Mesiac;

- názvy planétok (planetoidov) a skupín planétok,

napr. Eros, Adonis, Hermes, Amor, Trójanica, Flóra;

- názvy komét a skupín komét,

napr. Bielova kométa, Halleyho kométa, Arendova-Rolandova kométa, Jupiterova rodina komét;

- názvy meteoritov, meteoritických rojov,

napr. Glorieta, Jiling, Lyridy, Perzeidy, Júlové Fénicidy;

- názvy útvarov na povrchu mimozemských objektov,

napr. Humboldtovo more, More dažďov, Močiar spánku, Oceán búrok, Jarné jazero, Jazero snov, Záliv astronautov, Rovná stena, Rumberov vrch, Vežové vrchy, Baadeho dolina, Sneliova dolina, Hadleyho brázda, Beľajev (kráter na Mesiaci), Herkulov mys, Planina zostupu, Základňa pokoja.

!!!P o z n á m k a:

1. S malým písmenom sa píše pomenovania zornička, večernica (Venuša), slnečná sústava, galaxia, galaktická sústava, hmlovina, hviezdokopa, hviezdna populácia, kvazar, pulzar, planéta, planétka (planetoid, asteroid), meteor, meteorit, meteorický roj, nova, supernova, biely trpaslík a i. Ide zväčša o pomenovania druhov objektov vo vesmíre.

2. V pravopise rozlišujeme: zem (súš, pevnina, pôda) – Zem (naša planéta, planéta, ktorú obývame), slnko (kozmicke teleso ako zdroj tepla a svetla, hviezda) – Slnko (naše slnko, naša hviezda), mesiac (kozmicke teleso obiehajúce okolo planéty) – Mesiac (mesiac obiehajúci okolo Zeme, náš mesiac), galaxia (sústava hviezd) – Galaxia (galaxia, do ktorej patrí Slnko a s ním naša Zem, naša galaxia). Názvy Zem, Mesiac, Slnko sa používajú v odbornom jazyku (v astronómii, astrofyzike, kozmológii), názov Galaxia sa používa popri názve Mliečna cesta.

- Názvy útvarov zemského povrchu a objektov na zemskom povrchu (toponymá):

- Názvy útvarov horizontálneho členenia zemského povrchu:

- názvy kontinentov a subkontinentov,

napr. Afrika, Amerika, Austrália, Južná Amerika, Severná Amerika;

- názvy ostrovov a súostroví,

napr. Kréta, Korzika, Nový Zéland, Barentsov ostrov, Medvedí ostrov, Britské ostrovy, Ostrov nádeje, Ostrov Alexandra I., Ostrov princa Karola, Zem kráľa Karola,

Ostrov svätej Heleny (Svätá Helena), Ostrovy Juana Fernandez;

- názvy púští,

napr. Sahara, Gobi, Kalahari, Núbijská púšť, Veľká piesočná púšť;

- názvy prérií, stepí, tundier a oáz,

napr. Veľká préria, Baraganská step, Murmanská tundra, Baharijské oázy;

- názvy močiarov,

napr. Pinské močiare, Obské močiare;

- názvy polostrovov,

napr. Kola, Malá Ázia, Predná India, Pyrenejský polostrov, Tajmýrsky polostrov, Mamutí polostrov, Thurstonov polostrov, Polostrov Hjalmaru Riisera-Larsena;

- názvy šíjí, napr. Korinská šija, Adamov most, Kra;

názvy mysov, kôs,

napr. Južný mys, Charlesov mys, Annin mys, Mys dobrej nádeje, Mys Morrisa Jesupa, Mys princa Waleského, Mys svätého Lukáša, Vislianska kosa;

- názvy pobreží a fyzickogeografických krajín,

napr. Riviéra, Dolná Guinea, Stredná Amerika, Murmanské pobrežie, Pobrežie slonoviny, Adelino pobrežie, Pobrežie čierneho korenia, Pobrežie Charitona, Lapteva, Pobrežie Viliama II., Pobrežie kráľa Fridricha VI., Washingtonova zem, Zem Knuda Rasmussena, Viktóriina zem, Zem Márie Byrdovej, Zem kráľa Viliama, Zem kráľovnej Maud.

- Názvy útvarov vertikálneho členenia zemského povrchu (vypuklých, vpadnutých a iných tvarov):

- názvy pohorí,

napr. Tatry, Karpaty, Matra, Abruzzi, Alpy, Himaláje, Vysoké Tatry, Adulské Alpy, Stredný Ural, Levočské vrchy, Andalúzske vrchy, Macdonellove vrchy, Vrchy kráľovnej Alexandry, Cornwallská vrchovina, Porýnska bridličnatá vrchovina, Krakovsko-česnochovska vrchovina, Etiópska vysočina, Arkádska hornatina, Zavihorlatská pahorkatina, Jazerné pahorkatiny, Baltská jazerná pahorkatina, Mokrá planina, Langreská plošina, Bakonský les, Slovenské rudohorie, Centrálny masív, Bajkalský chrbát, Hiadeľské sedlo;

- názvy vrchov,

napr. Kriváň, Elbrus, Olivový vrch, Kościuszko vrch, Kľučevská sopka, Gunnbjörn vrch, Kamenný muž, Lomnický štít, Sninský kameň, Jankov vršok, Mont Blanc, Mount Everest;

- názvy priesmykov,

napr. Duklianský priesmyk, Džungárska brána, Veľký svätý Bernard, Priesmyk červenej veže;

- názvy nížin, zníženín, kotlín a dolín,

napr. Andalúzska nížina, Podunajská nížina, Rhônsko-saônska zníženina, Hornádska kotlina, Transylvánska kotlina, Dyjsko-svratecký úval, Mokrá dolina, Mengusovská dolina, Veľká studená dolina;

- názvy tiesňav,

napr. Zádielska tiesňava, Veľký kaňon, Železné vráta, Kurilská priekopa;

- názvy preliačín,

napr. Kaspická preliačina, Dolina smrti;

- názvy panví,

napr. Parížska panva.

- Názvy krajín, krajov, území, štátov, správnych oblastí štátov a iných správnych oblastí:

- názvy krajín,

napr. Slovensko, Nemecko, India, Rusko, Ukrajina, Bádensko-Württembersko, Alsasko-Lotrinsko, Galia, Dácia;

- názvy území, krajov,

napr. Balkán, Orient, Západ (západné štáty), Východ (východné štáty), Spiš, Šariš, Gemer, Záhorie, Novohrad, Haná;

- názvy štátov, spolkových krajín a pod.,

napr. Malajzia, Maurícius, Fidži, Slovenská republika, Francúzska republika, Rakúska republika, Dánske kráľovstvo, Izraelský štát, Luxemburské veľkovevodstvo, Lichtenštajnské kniežatstvo, Ománsky sultanát, Ruská federácia, Brazília federatívna republika, Vatikánsky mestský štát, Západosamojský nezávislý štát, Nemecká spolková republika, Spojené štáty americké, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska; Alabama, Texas, Tirolsko, Dolné Rakúsko, Bavorský slobodný štát, rovnako aj staršie názvy štátov, napr. Zväz sovietskych socialistických republík (Sovietsky zväz), alebo názvy štátov ustálené dodatočne historikmi, napr. Rímska ríša, Veľkomoravská ríša, Osmanská ríša;

- názvy správnych oblastí štátov (aj staršie, historické),

napr. Žilinský okres (okres Žilina), Nitriansky kraj, Trenčianska župa, Gemerská stolica, Voronežská gubernia, Poznaňské vojvodstvo, Federálny distrikt Kolumbia, Budínsky pašalik, Filakovský sandžak, Vojvodinský autonómny kraj, Židovská autonómna oblasť, Čukotský autonómny okruh, Nižnonovgorodská oblasť; názvy iných správnych oblastí (železníc, armád, cirkví, priemyselných oblastí), napr. Východná železnica, Východný vojenský okruh, Spišská diecéza, Rybnická uhoľná oblasť, Hornosliezska priemyselná oblasť.

!!!P o z n á m k a:

1. Pomenovania štátov rozlíšené číslovkami sa nepokladajú za vlastné mená, a preto sa nepíšu s veľkými začiatočnými písmenami,

napr. prvá republika, druhé cisárstvo, tretia ríša. Vlastnými menami nie sú ani rozličné názvy motivované istými udalosťami, osobami (panovníkmi) a pod., napr. predmnichovská republika, habsburská monarchia. Vlastným menom je však pomenovanie Samova ríša (podľa franského kupca Sama), ktoré bolo utvorené historikmi.

2. V oficiálnom názve Česká a Slovenská Federatívna Republika, ktorý sa v súhlase s uznesením Federálneho zhromaždenia ČSFR z 20. 4. 1990 používal do rozdelenia federatívnej republiky na dva samostatné štáty, Slovenskú republiku a Českú republiku, sa výnimočne písali všetky plnovýznamové slová s veľkým začiatočným písmenom.

- Názvy jaskýň a priepastí:

napr. Dvere, Mažarná, Driny, Štefanová, Uhlíšte, Vyvieranie, Burda, Matilda, Važecká jaskyňa, Čertova jaskyňa, Antonova jaskyňa, Dvojitá jaskyňa, Dobšinská ľadová jaskyňa (ale Dobšinská ľadová Jaskyňa = administratívna časť obce), Bojnická hradná jaskyňa, Dolná kráľovská jaskyňa, Ochtinská aragonitová jaskyňa, Snežná diera, Mníchovská diera, Tomášova diera, Vlčia diera, Psie diery, Markov kút, Kamenné mlieko, Sovie oči, Čertova pec, Kavčí previs, Bezodná studňa, Blatnícky tunel, Hladová vyvieracka, Tesná skala, Jaskyňa slobody.

- Názvy vodných tokov a vodných plôch sveta:

- názvy riek a potokov,

napr. Dunaj, Váh, Visla, Seina, Čierny Váh, Severná Dvina, Biely Dunajec, Žltá rieka, Hadia rieka, Rieka otrokov, Rieka svätého Vavrinca, Biely potok (ale Biely

Potok = administratívna časť obce), Ábelovský potok, Andický jarok, Pravltava;

- názvy prameňov, gejzírov,

napr. Fatra, Laskomer, Gretzemacherov prameň, Kyslá voda, Grófov obed, Herlianský gejzír;

- názvy riečnych prieplovov,

napr. Veľký prieplav, Marnsko-rýnsky prieplav;

- názvy vodopádov,

napr. Skok, Obrovský vodopád, Angelov vodopád, Stanleyho vodopád, Viktóriine vodopády, Niagarské vodopády (Niagara);

- názvy jazier a vodných plôch,

napr. Izra, Bajkal, Počúvadlianske jazero, Bodamské jazero, Ochridské jazero, Rudolfovo jazero, Veľké medvedie jazero, Plitvické jazerá, Veľké jazero otrokov, Veľké kanadské jazerá, Štefániino jazero, Štrbské pleso (ale Štrbské Pleso = administratívna časť obce), Päť spišských plies, Morské oko, Karibská priehrada, Asuánska priehrada, Oravská vodná nádrž, Zemplínska šírava, Rožmberský rybník, Búdkovianske rybníky;

- názvy kanálov,

napr. Krátky kanál, Krížny kanál;

- názvy oceánov,

napr. Atlantický oceán (Atlantik), Tichý oceán (Pacifik), Severný ľadový oceán;

- názvy morí,

napr. Stredozemné more, Krétske more, Červené more, Šalamúnovo more, Lincolnovo more, More Laptevovcov, More kozmonautov;

- názvy zálivov,

napr. Pearlharborský záliv (Pearl Harbor), Perzský záliv, Korintský záliv, Veľká Syrta, Fínsky záliv, Lübecká zátoka, Jamesova zátoka, Veľrybia zátoka, Veľrybí záliv, Foxov záliv, Mackenzieho záliv, Veľký austrálsky záliv, Záliv trpezlivosti, Záliv svätého Juraja, Kotorská boka, Zlatý roh;

- názvy prielivov,

napr. Kandavu, Kostin Šar, Dolphin a Union, Veľký prieliv, Dánsky prieliv, Lamanšský prieliv (La Manche), Štvrtý kurilský prieliv, Foxov prieliv, La Pérousov prieliv, Prieliv desiateho stupňa, Prieliv svätého Juraja;

- názvy morských prieplavov,

napr. Suezský prieplav, Panamský prieplav;

- názvy úžin,

napr. Bospor, Dardanely (Dardanelská úžina), Karské vráta;

- názvy morských prúdov a podmorských útvarov,

napr. Golfský prúd, Severný rovníkový prúd, Mozambická terasa, Buldirský útes, Centrálna výšina, Arabsko-indický chrbát, Lawsonova lavica, Makarovov vrch, Makarovova panva.

-Názvy ľudských sídel, ich častí a verejných priestranstiev:

- názvy miest, dedín, osád,

napr. Bratislava, Madrid, Washington, Bartošova Lehôtka, Spišské Podhradie, Trenčianske Teplice, Buenos Aires, New York, Dedina Mládeže, Kysucké Nové Mesto, Nové mesto nad Váhom, Svätý Jur, Šaštín-Stráže, Chlons-sur-Marne;

- názvy častí miest a obcí ako administratívnych jednotiek,

napr. Petržalka, Karlova Ves, Devínska Nová Ves, Staré Mesto, Košická Nová Ves, Závada pod Čiernym vrchom

- názvy častí miest a obcí ako základných sídelných jednotiek nepredstavujúcich samostatné administratívne jednotky,

napr. Vlčie hrdlo, Sídliisko SNP, Sídliisko osloboditeľov, Sídliisko nad jazerom;

!!!P o z n á m k a:

- Ak druhové označenie sídliisko stojace pred vlastným pomenovaním nie je súčasťou vlastného mena, píše sa s malým začiatočným písmenom, napr. sídliisko Chrenová (vlastným menom sídliiska je tu iba pomenovanie Chrenová).

- názvy ulíc a nábreží,

napr. Drevená ulica, Suché mýto, Pekná cesta, Staroturský chodník, Nevský prospekt, Ľudová aleja, Jaskový rad, Dostojevského rad, Ulica Jozefa Cígera Hronského, Železničarska ulica, Jesenského ulica, Horná strieborná ulica, Ulica slobody, Aleja vďaky, Ulica gen. M. R. Štefánika, Fajnorovo nábrežie, Pri starom mýte, Na paši, Na vyhladke, Na bôriku;

- názvy námestí,

napr. Mierové námestie, Hviezdoslavovo námestie, Námestie republiky, Námestie Ľudovíta Štúra;

- názvy sadov,

napr. Sad slobody, Sad Janka Kráľa;

- názvy záhrad,

napr. Botanická záhrada Prírodovedeckej fakulty UK, Medická záhrada;

- názvy cintorínov,

napr. Ondrejský cintorín, Cintorín hrdinov SNP, Národný cintorín.

- Názvy významných stavieb a ich častí:

- názvy budov, domov, palácov,

napr. Hofburg, Biely dom, Palác kultúry, Palác vedy a kultúry, Palác republiky, Primaciálny palác, Dom umenia, Domov vedeckých pracovníkov SAV;

- názvy študentských domovov, internátov,

napr. Študentský domov Juraja Hronca, Študentský domov Ľudovíta Štúra, Svoradov, Družba;

- názvy štadiónov,

napr. Štadión desaťročia, Olympijský štadión, Ľudový štadión;

- názvy amfiteátrov,

napr. Amfiteáter priateľstva národov, Amfiteáter slobody;

- názvy hradov, zámkov, kaštieľov,

napr. Spišský hrad, Oravský zámok, Markušovský kaštieľ, Červený Kameň, Krásna Hôrka;

názvy kostolov, chrámov, katedrál, bazilik, pagod, kláštorov,

napr. Kostol svätého (sv.) Štefana, Dóm svätého Martina, Chrám svätého Víta (Svätovítsky chrám), Katedrála svätého Pavla, Chrám svätého Petra (Svätopeterský chrám), Chrám Vasilija Blaženého, Bazilika Sedembolestnej Panny Márie, Bazilika Božej múdrosti, Veľká pagoda divých husí, Kláštor svätého Emeráma;

!!!P o z n á m k a:

- Označenie kostolov, chrámov, kláštorov a pod. podľa príslušnosti k istej reholi (rádu) nie je vlastným menom a takéto označenie sa píše s malým začiatočným písmenom, napr. kapucínsky kostol, benediktínsky kostol, kostol klarisiek, kostol uršulínok, františkánsky kláštor, kláštor premonštrátok.

- názvy brán,

napr. Michalská brána, Brána hrdinov;

- názvy múrov,

napr. Múr komunardov, Múr nárekov, Veľký čínsky múr;

- názvy významných siení, dvorán a iných priestorov v budovách a stavbách,

napr. Sieň federácie, Sieň Ladislava Novomeského, Rytierska sieň Bratislavského hradu, Stĺpová sieň Domu odborov, Dvorana predkov;

- názvy mostov,

napr. Prístavný most, Hviezdoslavov most, Most mládeže, Most barikádnikov, Most Lafranconi, Nový most (v Bratislave);

- názvy fontán,

napr. Fontána mieru, Kačacia fontána, Ganymedova fontána;

- názvy besiedok,

napr. Besiedka priateľstva, Besiedka Ľudovíta Štúra;

- názvy významných alebo jedinečných železničných spojení,

napr. Považská železnica, Trať mládeže, Transsibirska magistála, Košicko-bohumínska železnica;

- názvy významných (jedinečných) ciest, autostrád,

napr. Jantárová cesta, Panamerická cesta, Severovýchodná cesta, Tatranská magistála, Via Appia;

- názvy tunelov,

napr. Kraľoviansky tunel, Simplonský tunel.

Názvy častí chotárov, polí a pod.:

napr. Rovienky, Záhumenice, Žiarice, Smrečina, Studničky, Hnilec, Jakubčáková, Košiarec, Rakovec, Stráň, Horné lúčky, Riedky diel, Suchá Siminička, Mútna studňa, Starý laz, Starý Rakovec, Pod skalou, Medzi vrchmi, Za lúčkami, Pri troch duboch, Za kalváriou, Pod Brožným, Pod Močiarkou.

!!!P o z n á m k a:

- Zovšeobecnené pomenovania, ktoré vznikli zo zemepisných názvov, najčastejšie názvov miest, píšeme s malým začiatočným písmenom,

napr. Amerika – amerika (automobil americkej výroby), Kanada – kanada (žart, vtíp, zábava), Panama – panama (druh tkaniny, slamené pletivo na klobúky a nábytok a iné významy), Kašmír – kašmír (mäkká jemná tkanina z česanej ovčej vlny alebo z pravej srsti kašmírskej kozy obyčajne s pestrými vzormi), Kuba – kuba (cigara strednej akosti), Emmenthal – ementál (kvalitný tvrdý syr s vysokoohrievanou a lisovanou syrovinou), Cognac – koňak (vínny destilát), Manchester – menčester (pevná bavlnená tkanina s pásikovanou štruktúrou), Damask – damask (bavlnená alebo ľanová tkanina na posteľnú bielizeň), Roquefort – rokfort (polotvrdý ovčí syr s modrozelenou plesňou), Angora, teraz Ankara – angora (vlna z angorských zajacov a angorských kôz a ďalšie významy), Sterling – šterling (peňažná jednotka a platidlo vo Veľkej Británii), Charleston – charleston (spoločenský tanec severoamerického pôvodu v 4/4 takte a skladba v tomto takte), Eidam – eidam (druh polotvrdého syra), Babylon – babylon (zmätok, chaos), Sodoma – sodoma (nemravný život), Mekka – mekka (významné centrum, stredisko, kde sa schádzajú obdivovatelia, priaznivci niečoho).

Názvy ľudských výtvorov, pomenovania časových úsekov, dejinných udalostí, organizácií, inštitúcií, výrokov, podnikov, spolkov, politických strán, hnutí, akcií, vyznamenaní a cien

- Názvy jedinečných dopravných prostriedkov a spojov:

- názvy vlakových spojov (expresov, osobitných spojov),

napr. Tatra, Dargov, Horehronec, Lietajúci Škót, Chopin, Vindobona, Pannonia, Ostravan, Meridian, Modrý šíp, Slovenská strela;

- názvy lodí,

napr. Morava, Košice, Piešťany, Muráň, Profesor Zubrov, Víťaz, Víťazstvo, Devín, Titanic;

- názvy lietadiel, vzducholodí,

napr. Piešťany, Myjava.

- Pomenovania významných časových úsekov:

- názvy sviatkov,

napr. Nový rok, Vianoce, Štedrý deň, Hromnice, Veľká noc, Kvetná nedeľa, Veľký piatok, Veľkonočná nedeľa, Turíce, Sviatok všetkých svätých, Sviatok práce, Prvý máj (1. máj);

- názvy pamätných dní,

napr. Deň matiek, Deň víťazstva nad fašizmom, Deň vzniku Slovenskej republiky, Deň železničiarov, Deň zeme, Svetový deň zdravia, Medzinárodný deň detí, Pamiatka zosnulých.

!!!P o z n á m k a:

1. Pomenovania vianočné sviatky, turíčne sviatky, svätodušné sviatky, veľkonočné sviatky (spojenia prídavných mien so slovom sviatky) píšeme s malým začiatočným písmenom (nechápu sa ako vlastné mená).

2. Rozlišujeme pomenovanie nový rok (nových 365, resp. 366 dní, ďalší rok po uplynutí predchádzajúceho roka, napr. veľa šťastia v novom roku, všetko najlepšie v novom roku, plán práce na nový rok, do nového roka s novými predsavzatiami a pod.) a Nový rok (prvý deň v roku, sviatočný deň).

Pomenovania závažných dejinných udalostí:

- pomenovania revolúcií a povstaní,

napr. Slovenské národné povstanie (Povstanie), Slovenské povstanie (r. 1848), Veľká francúzska revolúcia (Francúzska revolúcia), Októbrová revolúcia, Parížska komúna, Májové povstanie českého ľudu;

- pomenovania vojenských operácií,

napr. Stalingradská bitka, Púštna búrka, Overlord.

!!!P o z n á m k a:

- Iné pomenovania dejinných udalostí sa bežne píše s malým začiatočným písmenom,

napr. tridsaťročná vojna, krymská vojna, prvá svetová vojna, druhá svetová vojna, rusko-japonská vojna, napoleonské vojny, revolučné udalosti na Slovensku (slovenské revolučné udalosti), krompašská vzbura, handlovský štrajk, versailleský mier.

- Názvy jedinečných úradov a verejných inštitúcií a ich najvyšších súčastí (aj bývalých):

- názvy orgánov štátnej moci a ich najvyšších súčastí,

napr. Národná rada Slovenskej republiky, Slovenská národná rada, Predsedníctvo Slovenskej národnej rady, Federálne zhromaždenie, Snemovňa národov Federálneho zhromaždenia (v bývalej ČSFR), Poslanecká snemovňa Českej republiky, Národné zhromaždenie (vo Francúzsku, v Maďarsku), Veľké národné zhromaždenie, Najvyšší soviety ZSSR (orgán štátnej moci v bývalom Sovietskom zväze), Štátna дума (v Rusku), Kongres USA, Kancelária prezidenta Slovenskej republiky, Úrad vlády Slovenskej republiky;

- názvy orgánov štátnej správy a samosprávy,

napr. Rada ministrov Poľskej republiky, Rada ľudových komisárov (starší názov vlády ZSSR), Zbor povereníkov (názov bývalého vládneho orgánu na Slovensku), Federálne ministerstvo zahraničných vecí (názov bývalého orgánu), Ministerstvo kultúry SR, Zväzový sekretariát zahraničných vecí Juhoslovenskej zväzovej republiky, Štátny departement (ministerstvo zahraničných vecí v USA), Ľudový komisariát zahraničných vecí ZSSR (starší názov ministerstva zahraničných vecí), Povereníctvo školstva (názov niekdajšieho ústredného orgánu štátnej správy na Slovensku), Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, Magistrát

hlavného mesta SR Bratislavy, Krajský úrad v Trnave, Okresný úrad v Spišskej Novej Vsi, Okresný úrad Bratislava 5, Mestský úrad v Žiline, Obecný úrad v Budmericiach;

- názvy najvyšších a jedinečných komisií, rád, výborov a pod.,

napr. Slovenská komisia pre životné prostredie, Slovenská komisia pre vedecké hodnosti, Akreditačná komisia, poradný orgán vlády Slovenskej republiky, Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky, Rada vlády Slovenskej republiky pre národnosť, Ústredná jazyková rada, Ústavnoprávny výbor Národnej rady Slovenskej republiky;

- názvy vedeckých a kultúrnych inštitúcií, vedeckých a výskumných ústavov a zariadení,

napr. Slovenská akadémia vied, Slovenská akadémia vied a umení, Národná akadémia vied (v USA), Matica slovenská, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Endokrinologický ústav SAV, Výskumný ústav celulózy a papiera, Mestský ústav ochrany pamiatok v Bratislave;

- názvy škôl, fakúlt, katedier, rektorátov a dekanátov vysokých škôl,

napr. Univerzita Komenského, Univerzita P. J. Šafárika, Palackého univerzita, Slovenská technická univerzita, Technická univerzita v Košiciach, Vysoká vojenská letecká škola, Vysoká škola dopravy a spojov, Vojenské učilište podjavorinských partizánov, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Strojnícka fakulta Slovenskej technickej univerzity, Katedra jazykov Právnickej fakulty Univerzity Komenského, Rektorát Univerzity Mateja Bela, Dekanát (Dekanstvo) Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, Základná škola v Pezinku, Fándlyho ul., Základná škola Jonáša Záborského, Základná škola svätej (sv.) Uršule, Stredné odborné učilište stavebné v Bratislave, Gymnázium v Modre, Vojenské gymnázium Jána Žižku, Priemyselná škola textilná a papiernická v Ružomberku, Materská škola, Astrova ul., Bratislava;

- názvy knižníc,

napr. Univerzitná knižnica, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, Slovenská technická knižnica, Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied, Mestská knižnica v Bratislave, Kongresová knižnica (vo Washingtone);

- názvy divadiel,

napr. Slovenské národné divadlo, Nová scéna, Divadlo P. O. Hviezdoslava (Hviezdoslavovo divadlo), Divadlo na korze, Divadlo pre deti a mládež, Štátne bábkové divadlo, Divadlo Jonáša Záborského, Divadlo bratov Mrštítkovcov (v Brne), Veľké divadlo (v Moskve), La Scala (v Miláne);

- názvy operných súborov,

napr. Komorná opera, Komická opera, Národná opera;

- názvy kín,

napr. Hviezda, Tatra, Obzor, Kino mladých, Kino náročného diváka;

- názvy hudobných telies, speváckych a tanečných súborov,

napr. Slovenská filharmónia, Filadelfská filharmónia, Viedenský filharmonici, Symfonický orchester Slovenského rozhlasu v Bratislave, Slovenský komorný orchester, Štátny komorný orchester v Žiline, Košický zábavný orchester, Slovenský filharmonický zbor, Camerata Slovaca, Slovenský ľudový umelecký kolektív, Malokarpatská kapela, Moravanka, Hudci, Modus, Lúčnica, Ekonom;

- názvy múzeí,

napr. Slovenské národné múzeum, Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, Technické múzeum v Košiciach, Krajské múzeum, Múzeum histórie Bratislavy, Múzeum Ľudovíta Štúra (v Modre), Múzeum historických hodín;

- názvy galérií,

napr. Slovenská národná galéria, Galéria mladých, Galéria Ľudovíta Fullu (Fullova galéria);

- názvy tlačových agentúr (kancelárií),

napr. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, Novosti, Reuter, Associated Press, Prensa Latina, Polska Agencja Prasowa;

- názvy súdov a prokuratúr,

napr. Najvyšší súd SR, Ústavný súd Slovenskej republiky, Generálna prokuratúra Slovenskej republiky;

- názvy nemocníc,

napr. Fakultná nemocnica v Bratislave, Dérerova nemocnica s poliklinikou, Nemocnica svätej Alžbety, Nemocnica s poliklinikou Svätého križa, Detská fakultná nemocnica;

- iné názvy úradov a verejných inštitúcií,

napr. Všeobecná zdravotná poisťovňa, Slovenská sporiteľňa, a. s., Národná banka Slovenska, Investičná a rozvojová banka, a. s., Ľudová banka, a. s., Poľnobanka, a. s.

!!!P o z n á m k a:

1. Slovo vláda sa ustálené píše s malým začiatočným písmenom, napr. vláda Slovenskej republiky, vláda Švajčiarskej konfederácie.

2. Pomenovania oddelení, odborov, sekcií, rád, predstavenstiev, komisií a iných podobných organizačných alebo pomocných jednotiek inštitúcií, ústavov, úradov, podnikov atď., podobne ani pomenovania kabinetov škôl sa nepokladajú za vlastné mená, a preto sa píše s malým začiatočným písmenom, napr. civilnosprávny úsek odboru všeobecnej vnútornej správy Ministerstva vnútra SR, oddelenie jazykovej kultúry Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV, oddelenie dopravy Magistrátu hlavného mesta SR Bratislavy, fyzikálny kabinet Gymnázia v Martine, komisia Predsedníctva SAV pre zahraničné styky, predstavenstvo a. s. Slovnaft, dozorná rada Všeobecnej úverovej banky.

3. Názvy typu miestny úrad, obecný úrad, okresný úrad, okresný súd, materská škola, základná škola, gymnázium, stredná priemyselná škola elektrotechnická, stredné odborné učilište, filozofická fakulta, pri ktorých nie je uvedené presné určenie sídla, príslušnosti k istej inštitúcii alebo miesta pôsobnosti a nemajú ani dedikačný prívlastok, sa ako všeobecné názvy píše s malým začiatočným písmenom.

4. Názvy študijných odborov (na stredných a vysokých školách) a učebných predmetov sa píše s malým začiatočným písmenom, napr. ekonomika zahraničného obchodu, slovenský jazyk a literatúra, matematika, mechanizácia poľnohospodárskej výroby, chemik operátor, strojárstvo – stavba strojov.

- Názvy umeleckých a vedeckých diel, dôležitých písomností, publikačných orgánov a pod.:

- názvy umeleckých diel (beletristických, dramatických, filmových, výtvarných, hudobných), vedeckých a vedecko-popularizačných prác, rozličných publicistických materiálov (v tlači, rozhlase, televízii, filme),

napr. Tri gaštanové kone, Živý bič, Bratia Karamazovci, Vojná a mier, Hájnikova žena, Hamlet, Višňový sad, Jožko Púčik a jeho kariéra, Pieta, Pamätník víťazstva, Beg Bajazid, Lovci perál, Nedokončená, Baladická suita, Koncert pre klavír a orchester č. 1 b mol, Morfológia slovenského jazyka, Encyklopédia astronómie, Za rozvoj demokracie, Start nového raketoplánu, Robíme dosť pre mladé rodiny?;

- názvy dôležitých písomností (dokumentov), najmä historických, kódexov a zákoníkov,

napr. Ústava Slovenskej republiky, Kutnohorský dekrét, Zlatá bula sicílska, Magna charta, Tolerančný patent, Októbrový diplom (z r. 1860), Charta Spojených národov, Košický vládný program, Postupimská dohoda, Občiansky súdny poriadok, Kódex kánonického práva, Zákonník práce;

!!!P o z n á m k a:

1. Za vlastné mená sa pokladajú iba pomenovania najzávažnejších správ s celospoločenským významom, ktoré bývajú publikované v tlači alebo sú uverejnené ako samostatné publikácie a nadobúdajú rás závažného dokumentu. Najrozličnejšie správy a iné dokumenty, ktoré mávajú zvyčajne interný charakter a nemávajú širší dosah, sa za vlastné mená nepokladajú (píšu sa s malým začiatočným písmenom), napr. správa o činnosti Zväzu slovenských dramatických umelcov za rok 1995.

2. Názvy zákonov, vyhlášok, vládných nariadení a pod. sa píše s malým začiatočným písmenom, napr. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku, vyhláška Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 95/1993 Z. z. o kolkových známkach.

- názvy časopisov a zborníkov, denníkov a iných periodických alebo neperiodických tlačových orgánov,

napr. Slovenské pohľady, Romboid, Kultúra slova, Život, Práca, Slovenské národné noviny, Večerník, Nové slovo, Literárny týždenník, Jazykovedné štúdie, Slavica Slovaca, Studia Academica Slovaca, New York Times, Le Monde, ycie Warszawy;

- názvy rubriek v časopisoch, názvy pravidelných relácií v rozhlase a televízii,

napr. Diskusie, Rádiomaják, Listy čitateľov, Krátke informácie, Rádiožurnál, Dialóg, Aktuality, Melodické nokturmo, Soudy, Kroky, Musica Viva;

- názvy edícií,

napr. Naši klasici, Slovenská knižnica, Jantár, Periskop, Nová próza, Knižnica študujúcej mládeže, Pamäti, Malá moderná encyklopédia.

- Názvy typov a značiek sériových výrobkov:

- názvy technických výrobkov (automobilov, motocyklov, traktorov, poľnohospodárskych strojov, písacích strojov, plniacich pier a iných písacích potrieb, rozhlasových a televíznych prijímačov, gramofónov, videorekordérov, magnetofónov, fotografických prístrojov, hodinárskych výrobkov, chladničiek, práčok atď.),

napr. Tatra 613, Škoda Felicia, Renault, Fiat 1500 P, Volkswagen Passat, Zetor, Jawa 250, Consul, Olivetti, Novátor, Žiak, Pionier, Echo, Domino, Capella, Symfónia, Eroica, Philips, Sony, Praktica TL 5, Flexaret, Opema, Doxa, Omega, Prim, Calex, Perobot, Tatramat, Elektra, Elektrosvit;

- názvy kozmetických výrobkov,

napr. Poľana, Snežienka, Palmadent, Palmador, Nymfa, Chypre, Barbus, Derby, Columbia, Palmolive, Lavandon;

- medzinárodné (zväčša latinské) odborné názvy liekov (farmaceutických výrobkov), rastlín, živočíchov a pod.,

napr. Acylpyrin, Dinyl, Streptomycin, Dihydralazin, Moduretic, Neocrystepin, Valeriana officinalis L., Rubus fruticosus L., Lepus europaeus, Falco subbuteo;

- odborné názvy odrôd, sort, kultivarov a pod.,

napr. Jonathan, Booskopské červené (jablká), Železný kancelár (broskyňa), Senga sengana (jahoda);

- názvy najrozličnejších iných výrobkov.

!!!P o z n á m k a:

1. Pomenovania niektorých výrobkov, ktoré sa bežne používajú, stávajú sa všeobecnými podstatnými menami a píšú sa s malým začiatočným písmenom, napr. kuba (druh cigár), romadúr, rokfort, eidam (druh syra), bukas (druh dreárskeho výrobku), rizling (druh vína), škoda (druh auta). V bežnom neoficiálnom vyjadrovaní sa pomenovania najčastejšie používaných liekov upotrebovávajú v poslovenčenej podobe a píšú sa s malým začiatočným písmenom, napr. aspirín, acylpyrín, dinyl.

2. Všeobecnými podstatnými menami sa stali aj niektoré slová odvodené od vlastných mien, ktorými sa označujú druhy výrobkov, odrôd, napr. pragovka, škodovka, fordka, fiatka (automobily), tatramatka (práčka), jonatánka (jablko). Sú to často prostriedky hovorového štýlu jazyka.

- Názvy podnikov a závodov (štátnych, komunálnych, účastinných, odborových, družstevných a i.):

- názvy samostatných závodov, podnikov, združení podnikov, vydavateľstiev a pod.,

napr. Bratislavské automobilové závody, Tesla, Benzínol, Závody ťažkého strojárstva, Závody 29. augusta, Bane a huty na Slovensku, Palma-Tumys, Stavomontáže, Slovenská filmová tvorba, Podnik výpočtovej techniky, Nábytok Žilina, Tatran, Opus, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Mladé letá, Slovenský spisovateľ, Roľnícke družstvo v Stupave, Rozkvet, Pod Kriváňom (roľnícke družstvá);

- názvy súčastí združení podnikov, zoskupení podnikov (jednotlivých tlačiarňí, hotelov, kaviarní, samostatných prevádzok a pod.),

napr. Svornosť, Carlton, Kotva, U kráľa Mateja, Pórobetón.

!!!P o z n á m k a:

- Z predajní dostávajú osobitné pomenovania (vlastné mená) iba niektoré špecializované predajne, napr. Elegancia, Elegán, Pokrok, Jednota, Vitoša, Gladiola, Snežienka. Označenia predajní druhom predávaného tovaru nepredstavujú vlastné mená, napr. potraviny (predajňa potravín), ryby, mliečne lahôdky, rozličný tovar, víno, papier, elektrospotrebiče.

- Názvy spolkov, spoločností, zväzov, politických strán, hnutí, športových, vojenských a iných organizácií, stálych orgánov, cirkevných organizácií a spoločnosti:

napr. Červený kríž, Slovenský Červený kríž, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Jednota slovenských matematikov a fyzikov pri SAV, Spolok slovenských spisovateľov, Slovenská spoločnosť prekladateľov umeleckej literatúry, Spolok sv. Vojtecha, Konfederácia odborových zväzov Slovenskej republiky, Hnutie za demokratické Slovensko, Kresťanskodemokratické hnutie, Organizácia Spojených národov, Európska únia, Sociálnodemokratická strana Rakúska, Kresťanskodemokratická únia (v NSR), Demokratická strana, Republikánska strana, Ľudový front, Front národného oslobodenia, Slovan Bratislava, Slávia STU, Armáda Slovenskej republiky, Konferencia biskupov Slovenska, Slovenská katolícka charita, Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku, Rád maltézskeho rytierov.

!!!P o z n á m k a:

- S veľkým začiatočným písmenom sa píšú aj názvy niektorých najvyšších súčastí politických strán a celoštátnych organizácií,

napr. Ústredná rada Slovenskej národnej strany. Názvy nižších organizačných jednotiek sa píšú s malým začiatočným písmenom, napr. odbočka Slovenského zväzu záhradkárov, závodný výbor Odborového zväzu pracovníkov SAV.

- Názvy akcií, zjazdov, výstav, súťaží, pretekov, cien, radov, vyznamenaní, ocenení, nadácií, fondov:

napr. Bratislavské hudobné slávnosti, Prešovská hudobná jeseň, Medzinárodná konferencia na obranu detí, Mesiac bezpečnosti práce, Študentská tvorivosť; Klenoty dávnej minulosti, Domácnosť 88 (výstavy), Hviezdoslavov Kubín, Zlatý krokodíl, Okolo Slovenska, Preteky mieru, Veľká starohájska, Veľká pardubická; Rad M. R. Štefánika, Nobelova cena, Rad SNP, Národná cena SR, Medaila za zásluhy o výstavbu Bratislavy, Cena SAV za vedecko-popularizačnú činnosť, Čestná plaketa SAV Ľudovíta Štúra za zásluhy v spoločenských vedách, Nadácia Emílie Kováčovej, Pro Slovakia.

!!!P o z n á m k a:

1. Ak sa pred názvom podujatia uvádza radová číslovka označujúca poradie podujatia, vlastným menom je celý názov aj s uvedením poradia podujatia, napr. Bienále ilustrácií Bratislava – 5. bienále ilustrácií Bratislava (Piate bienále ilustrácií Bratislava).

2. S malým písmenom sa píšú pomenovania osôb, ktoré sú nositeľmi rozličných (aj bývalých) vyznamenaní, hodností, radov, cien a pod., napr. laureát Národnej ceny SR, laureát Nobelovej ceny, národný umelec, zaslúžilý umelec, nositeľ vyznamenania Za statočnosť, zaslúžilý majster športu, hrdina SNP, zaslúžilý pracovník SAV.

3. Z výtvarných dôvodov vlastné mená v tituloch kníh, časopisov, v názvoch článkov, nadpisoch kapitol, na plagátoch, oznámeniach a podobne sa niekedy píšú s malými začiatočnými písmenami. Takéto písanie sa uplatňuje najmä vtedy, ak ide zároveň aj o použitie osobitného, od iného textu odlišného typu písma.

4. V zriedkavých prípadoch sa vlastné mená píšú s malými začiatočnými písmenami v modernej poézii, napr. rytier klingsor zo sedmohradska / letí navštíviť svoj eisenach.

• VEĽKÉ PÍSMENÁ NA ZAČIATKU VIET

Veľké písmená píšeme:

- na začiatku jednoduchej vety a súvetia, a to:

a) na úplnom začiatku písaného prejavu,

napr. Ľudská reč je prostriedok na dorozumievanie. – Na hrad (nápis na orientačnej tabuľke) – Vážení priatelia! (oslovenie v liste);

b) na začiatku vety alebo súvetia po predchádzajúcej vete zakončenej bodkou, výkričníkom alebo otáznikom,

napr. Slovenská republika patrí k popredným strojárskym producentom a vývozcom. Najznámejšie strediská strojárkeho priemyslu sú: Bratislava, Dubnica nad Váhom, Považská Bystrica a Martin. – Prídeš na schôdzku? Bude sa hovoriť o zázjazde.

- po dvojbodke:

a) na začiatku priamej reči,

napr. Samo Cambel napísal: „Slovenčina môže mať iba jeden rozumný, odôvodniteľný cieľ, a to je: slúžiť za most k vzdelaniu ľudu slovenského.“

b) ak po nej nasleduje výpočet, v ktorom niektorý člen obsahuje aspoň jednu celú vetu,

napr. Surové železo vyrobené vo vysokých peciach delí sa na dve skupiny: 1. Surové železo zlievarenské, ktoré pretápaním v zlievarni málo mení svoje zloženie. 2.

Surové železo oceliarenské, kde premenou z nekujného surového železa na kujný materiál oceľ úplne zmení svoje zloženie. Podľa toho budú požiadavky kladené na zlievarenské surové železo celkom iné ako požiadavky kladené na oceliarenské surové železo.

- na začiatku odsekov vo výpočtoch,

napr.:

Rozlišujeme dva základné typy pohybov:

1. Pasívny pohyb, keď sa živočíchy nechávajú prenášať buď fyzikálnymi faktormi prostredia (napr. vodou, vzduchom), buď inými živočíchmi (ektoparazity a endoparazity).

2. Aktívny pohyb, ktorý je výsledkom aktívnej pohybovej činnosti živočíchov v priestore. Tento typ je všeobecnejší, lebo živočích môže aktívne regulovať polohu tela v zložitých podmienkach prostredia.

Bielkoviny rozdeľujeme na dve veľké skupiny:

1. Proteíny – jednoduché bielkoviny; ich molekuly tvoria len aminokyseliny.

2. Proteidy – zložené bielkoviny; majú v molekule okrem aminokyselín aj významnú funkčnú skupinu nebielkovinovej povahy – prostetickú skupinu.

!!!P o z n á m k a:

Na začiatku odsekov vo výpočtoch sa novšie píšu veľmi často malé začiatkové písmená na ich tesnejšie zopätie, napr.:

Antigény rozdeľujeme na tri skupiny:

a) izoantigény – bielkoviny, ktoré sú antigénmi v rámci jedného živočíšneho druhu,

b) antoantigény – antigény v rámci toho istého druhu, napr. bielkoviny šošovky, spermii, hemoglobín,

c) heteroantigény – antigény medzi rozdielnymi živočíšnymi druhmi.

Vývinové zmeny nastávajú dvojakým spôsobom:

a) mení sa nervová funkcia,

b) mení sa organizácia, najmä ústrednej nervovej sústavy.

K vyššej efektívnosti Bezpečnostnej rady by podľa memoranda mohli prispieť tieto opatrenia:

– zavedenie užšej spolupráce medzi jej stálymi členmi. Členské krajiny by mohli prešudovať možnosť vypracovať také procedúry a vzájomné záväzky v duchu zdržanlivosti a rešpektovania slobodnej voľby štátov, ktoré by vylučovali zapojenie veľmocí do regionálnych konfliktov;

– aktivizácia mechanizmov oficiálnych i neoficiálnych konzultácií členov Bezpečnostnej rady za účasti generálneho tajomníka OSN a v prípade potreby i priamo zainteresovaných krajín;

– pravidelné zasadanie Bezpečnostnej rady na úrovni ministrov zahraničných vecí počas valného zhromaždenia alebo pred jeho začatím.

- **Malé písmená sa píšu na začiatku odsekov vo výpočtoch, ktoré neobsahujú vety,**

napr.

Živé sústavy majú:

1. špecifické chemické zloženie,

2. špecifickú štruktúru,

3. a základ biochemických procesov enzymatické reakcie,

4. vlastností autoregujúcej sa sústavy,

5. schopnosť reprodukovať sa a súčasne sa vyvíjať (prispôsobovať).

• VELKÉ PÍSMENÁ V SKRATKÁCH A

USTÁLENÝCH ZNAČKÁCH

Veľké písmená sa píšu v iniciálových skratkách a značkách:

- **vlastných mien,**

napr.: J. (Ján), L. (Ladislav), J. (Jesenský), M. K. (Martin Kukučín), SR (Slovenská republika), ZŤS (Závody ťažkého strojárstva), NR SR (Národná rada Slovenskej republiky), SAV (Slovenská akadémia vied), UPJŠ (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika), MDŽ (Medzinárodný deň žien), SNP (Slovenské národné povstanie), KSSJ (Krátky slovník slovenského jazyka), OSN (Organizácia Spojených národov), HK (Hviezdoslavov Kubín), BHS (Bratislavské hudobné slávnosti);

- **rozličných všeobecných pomenovaní úradov, inštitúcií, podnikov a pod.,**

napr. ODÚ (okresný daňový úrad), OÚP (okresný úrad práce), OÚŽP (okresný úrad životného prostredia), RD (roľnícke družstvo);

- **akademických titulov a vedeckých hodností,**

napr. MUDr. (medicinae universae doctor – doktor medicíny, doktor všeobecného lekárstva), PhDr. (philosophiae doctor – doktor filozofie), Dr. (doktor), Ing. (ingénieur – inžinier), Mgr. (magister), Bc. (bakalár), CSc. (candidatus scientiarum – kandidát vied), DrSc. (doctor scientiarum – doktor vied), PhD. (philosophiae doctor – vedecká hodnosť doktora filozofie);

- **chemických prvkov a fyzikálnych veličín,**

napr. H (hydrogenium – vodík), O (oxygenium – kyslík), kW (kilowatt);

- **durových hudobných stupníc,**

napr. D dur, C dur (ale b mol, c mol);

- **pomenovaní menových jednotiek,**

napr. Sk (slovenská koruna), Kč (koruna česká), Ft (forint), L (líra), Fr (frank);

- **svetových strán, pásmových časov a pod.,**

napr. J (juh), Z (západ), SV (severovýchod), SEČ (stredoeurópsky čas);

- **rozličných iných názvov a pomenovaní,**

napr. VTR (vedecko-technická revolúcia), MP (mládeži prístupný – v oznamoch filmov).

- **Zvyčajne sa zapisuje začiatkové písmeno slova,**

napr. SNR (Slovenská národná rada), SR (Slovenská reč), OÚP (okresný úrad práce), HK (Hviezdoslavova knižnica), SPKK (Spoločnosť priateľov krásnych kníh), DPH (daň z pridanej hodnoty).

- **Niekedy sa priberá aj ďalšie písmeno,**

napr. VSŽ (Východoslovenské železiarne). Slovo česko-slovenský sa v starších skratkách zvyčajne skracovalo ako ČS, napr. ČSAV (Česko-slovenská akadémia vied), ČSA (Česko-slovenské aerolinie).

- **V niektorých starších skratkách, ktoré sa ako celok do slovenčiny prevzali z češtiny, zapisovalo sa iba začiatkové písmeno slova česko-slovenský,**

napr. ČSD (Česko-slovenské štátni dráhy), ČSAD (Česko-slovenská štátni automobilová doprava).

- **V niektorých prípadoch sa na rozlíšenie skratiek zapisuje aj malé písmeno,**

napr. OÚP (okresný úrad práce) – ObÚP (obvodný úrad práce), ODÚ (okresný daňový úrad) – ObDÚ (obvodný daňový úrad), STK (stanica technickej kontroly) – SITK (Slovenská technická knižnica).

- **Malé písmená popri veľkých sa píšu aj v skratkách akademických titulov a vedeckých hodností,**

napr. PhDr. (philosophiae doctor – doktor filozofie), DrSc. (doctor scientiarum – doktor vied), v skratkách menových jednotiek, napr. Ft (forint), a v iných podobných skratkách.

- **Slová začínajúce sa písmenami (zložkami) ch, dz, dž skracojeme pomocou celých zložiek CH, DZ, DŽ alebo Ch, Dz, Dž, napr. CHTF, ChTF (chemikotechnologická fakulta), BDŽD, BDŽD (Bratislavské džezové dni).**

- V slabičných skratkách píšeme veľké začiatkové písmená, ak ide o skratky slov, ktoré sa píšu s veľkými začiatkovými písmenami,

napr. Ľud. (Ľudovít), Slov. reč (Slovenská reč), Slov. nár. divadlo (Slovenské národné divadlo), Angl. banka (Anglická banka), Lit. týždenník (Literárny týždenník), Poľ. inštitút (Poľský inštitút), Fín. republika (Fínska republika).

☛ VELKÉ PÍSMENÁ V POÉZII NA ZAČIATKU VERŠOV

- Veľké písmená sa niekedy píšu na začiatku každého verša,

napr.

Jak Fénix plápolá

Večítým ohňom planie

V bezodných studniach tmy

Tá ruža kamenná. (P. Horov)

!!!P o z n á m k a:

Veľké písmená na začiatku každého verša sa bežne používajú v staršej poézii, v súčasnej poézii sa píšu iba zriedkavo.

☛ VELKÉ PÍSMENÁ AKO PROSTRIEDOK NA VYZDVIHNUTIE NIEKTORÝCH SLOV A ČASTÍ SLOV ALEBO ČASTÍ JAZYKOVÉHO PREJAVU

- Ako zdôrazňovací prostriedok sa používajú veľké písmená najmä v básňach,

napr.: A potom šľahli noci / Krídlami havrana / Čo kráka Never more. / Na slávu môjho ľudu / Čo v smutných údoliach / Nie, nikdy nezahynie / NEVER MORE! NIKDY NIE! (P. Horov)

- Typografické vyzdvihnutie slov alebo častí slov slúži aj na to, aby si čitateľ uvedomil súvislosti medzi podobne znejúcimi slovami alebo náhodnými spojeniami slov,

napr.: DO MOJEJ CESTY VKROČÍŠ A UŽ ŤA STÍHA PÁD / pád šiat, pád tvojho tela, pád puta, ktoré bolí / Zdá sa mi, že sa zdvíha spod tvojich bielych šiat / obetný dym a kreslí náhodné epištoly / SMRŤ PRI MARIÁŠI zvyčajne MÁ RIASY / ako ty: nám v dese zbelejú a jej sa chy / tá čerň MÁRIA SI posledná, ktorá sa o / nej dozvieš a budeš prvá rozčucha / nými vlasmi starnúť až do korieňov / piat MÁRY ASI a pohrebný voz vytvo / rí kolesami vodivé ohnivo a tam ťa bude / lámať za dažďa a bleskov. Len tvoje ho / rúčky za MARIA SI ma vo vyvrhnutých / krčoch. (J. Škamla)

☛ VELKÉ PÍSMENÁ NA ZNAK ÚCTY

Na znak úcty sa píše veľké začiatkové písmeno:

- v priamom písomnom styku v tvaroch zámen Ty, Vy, Tvoj, Váš, ak sa vzťahujú na adresáta (individuálneho i kolektívneho),

napr.: Navštívím Ťa čo najskôr. – Dostal som Tvoj list. – Zasielam Vám svoj príspevok. – Veľmi ma zaujali Vaše osudy. – Víťame Vás (nápis na transparente);

- v oficiálnom písomnom styku v niektorých tituloch a osloveniach často historickej povahy, a to:

a) v akademických tituloch a osloveniach,

napr. Vaša Magnificencia (oslovenie rektora), Vaša Spektabilita (oslovenie dekana fakulty);

b) v panovníckych, šľachtických a pod. tituloch,

napr. Vaša Excelencia, Jeho Excelencia, Veličenstvo, Výsosť;

c) v tituloch vysokých cirkevných hodnostárov,

napr. Eminencia, Vaša Eminencia (oslovenie kardinála);

d) v oslovení významných umelcov,

napr. Majstre.

!!!P o z n á m k a:

1. Tvary zámen ty, tvoj, vy, váš sa v rozličných návodoch, pokynoch, reklamných textoch a pod. píšu s malým začiatkovým písmenom.

2. Ak nejde o oficiálny písomný styk, šľachtické a iné tituly sa zvyčajne píšu s malým začiatkovým písmenom, napr. vaše blahorodie, vaša výsosť, vaša kráľovská výsosť, vaša kráľovská milosť, vaša jasnosť, vaša urodzenosť, jeho excelencia, vaše veličenstvo.

3. S malým začiatkovým písmenom sa píšu tvary zvrtných zámen sa, si, svoj a pomocného slovesa byť (si, ste),

napr. Nezmenili ste svoj názor? – Kedy ste sa vrátili z dovolenky? – Zapamätali ste si to dobre?

